

Celý dokument si môžete prečítať na: 10.1787/9789264185715-en

Životné prostredie v krajinách OECD 2013: ukazovatele OECD

Zhrnutie v slovenčine

Náš spôsob života v 21. storočí spolu s narastajúcou globálnou populáciou vyvíjajú obrovský tlak na základné zdroje zo životného prostredia, vrátane vzduchu, vody a pôdy, a taktiež na rastlinnú a živočíšnu ríšu, ktorú tieto zdroje podporujú. Do akej miery sa nám darí narúšať spojenie medzi hospodárskym rastom a poškodzovaním životného prostredia? Odpoveď nie je jednoznačná. Dosiahli sme určitý pokrok v najdôležitejších oblastiach, ako napríklad znečistenie vzduchu, doprava, energia, voda a ochrana biodiverzity, na ochranu našich prírodných zdrojov pre budúce generácie však nestačí.

Tlak na životné prostredie stále narastá, no od 90. rokov 20. storočia je pomalší než hospodársky rast v krajinách OECD. Tento proces sa nazýva relatívne oddelenie.

Energetická náročnosť – množstvo energie, ktoré je potrebné na vytvorenie jednotky HDP – sa v priebehu ostatných dvoch desaťročí v krajinách OECD znížila. Podiel plynu v palivovom mixe vzrástol, no v celkovom meradle sú tuhé palivá aj naďalej najvyužívanejším zdrojom energie. Podiel obnoviteľnej energie je v podstate stabilný a v krajinách OECD predstavuje približne 9 % z celkového odberu, pričom v priebehu posledných rokov sme zaznamenali mierny nárast. K faktorom, ktoré sú základom znižovania energetickej náročnosti, patria štrukturálne zmeny v hospodárstve, opatrenia v oblasti zachovania energie a aktivity na podporu environmentálnej politiky, technický pokrok a v niektorých krajinách aj presun výroby náročnej na energiu a zdroje do zahraničia.

Pokrok v oblasti znižovania spotreby energie na jednu osobu je však oveľa pomalší, sčasti aj kvôli 17 % nárastu množstva energie spotrebovanej na dopravu. **Cestná doprava** aj naďalej dominuje dopravnému sektoru. Výsledkom je vyššia spotreba paliva a budovanie ciest, ktoré ovplyvňujú zdravie aj prírodu. Snahu krajín propagovať ekologickjšie vozidlá do veľkej miery vyvažuje narastajúci počet vozidiel na cestách a ich rozsiahlejšie využívanie. Výsledkom je, že dopravné aktivity sú aj naďalej spojené s rastom HDP a vo viac než jednej tretine krajín OECD rýchlosť rastu cestnej dopravy prevyšuje hospodársky rast.

Materiálna náročnosť – množstvo materiálnych zdrojov, ktoré je potrebné na vytvorenie jednotky HDP – takisto od 90. rokov 20. storočia poklesla. V rámci OECD sa spotreba materiálu v podstate oddelila od hospodárskeho rastu. Tento stav je sčasti výsledkom nárastu sektora služieb a hospodárskej krízy a sčasti ho spôsobil zvyšujúci sa dovoz a presúvanie výroby náročnej na zdroje do zahraničia.

Poľnohospodárska výroba v krajinách OECD rástla v období od roku 2000 do roku 2010 pomalšie než v 90. rokoch 20. storočia. Zároveň sa zmenšila škála negatívnych vplyvov na životné prostredie súvisiacich s poľnohospodárstvom: emisie skleníkových plynov, spotreba vody a hnojív, a prebytok živín (potenciálny prenos živín do pôdy, vody a vzduchu). Obmedzenie podpory venovanej poľnohospodárskej výrobe a najmä jej obdobiám, ktoré najväčšmi škodia životnému prostrediu, predstavovalo v rámci dosiahnutia tohto cieľa dôležitý faktor.

Jednoducho povedané, na rozhodujúcu zmenu relatívneho oddelenia na absolútne je potrebné väčšie úsilie, ktoré by zabránilo poškodzovaniu životného prostredia, s cieľom chrániť základ prírodného bohatstva a zvýšiť kvalitu života ľudí z hľadiska životného prostredia.

Najdôležitejšie zistenia

- Stručne povedané, **emisie skleníkových plynov** sa po celom svete neustále zvyšujú, pričom podiel oxidu uhličitého (CO₂) je najvyšší a zároveň je aj hnacím motorom celkovej tendencie. Od roku 1990 **emisie oxidu uhličitého (CO₂) súvisiace s energiou** rastú v krajinách OECD pomalšie než v celosvetovom meradle. V súčasnosti sú krajiny OECD zodpovedné za menej než polovicu globálnych emisií skleníkových plynov, no aj napriek tomu vyprodukujú oveľa viac CO₂ na osobu – až 10 ton na osobu v porovnaní so štyrmi tonami na osobu vo väčšine ostatných regiónov. Mnoho krajín OECD oddelilo emisie oxidu uhličitého (CO₂) od rastu HDP, ale toto oddelenie je stále slabé a v mnohých krajinách emisie aj naďalej rastú.
- **Emisie oxidu síry (SO_x) a oxidu dusíka (NO_x)** od roku 1990 v krajinách OECD celkovo výrazne poklesli (SO_x o 69 % a NO_x o 36 %). Takmer všetky krajiny OECD dosiahli úplné oddelenie emisií SO_x od HDP a dve tretiny z nich dosiahli úplné oddelenie emisií NO_x. V niekoľkých krajinách OECD však emisie NO_x naďalej rastú spolu s HDP a stálym rastom v cestnej doprave. Prízemný ozón, koncentrácie NO₂, jemné častice a toxické látky znečisťujúce vzduch stále nepriaznivo ovplyvňujú ľudské zdravie, a to najmä v mestských oblastiach.
- **Spotreba pitnej vody** ostala v rámci OECD od 90. rokov 20. storočia relatívne stabilná, a to aj napriek narastajúcemu dopytu po vode z rôznych zdrojov. Pod tento výsledok sa popísalo efektívnejšie využívanie a lepšie cenové politiky, ale aj rozsiahlejšie využívanie alternatívnych vodných zdrojov, akými je napríklad opätovne použitá voda či voda zbavená soli. Mnohé krajiny OECD dosiahli relatívne oddelenie spotreby vody od rastu HDP, výsledky sú však v jednotlivých krajinách rôzne.
- **Infraštruktúra čistenia odpadových vôd** sa výrazne rozšírila. Podiel obyvateľstva OECD pripojeného na komunálnu čističku odpadových vôd narástol z približne 60 % na začiatku 90. rokov 20. storočia až takmer na 80 % v roku 2010. Hlavnou výzvou, ktorú musia niektoré krajiny v rámci ďalšieho rozširovania čističiek odpadových vôd vyriešiť, je hľadanie iných spôsobov, ako zapojiť do infraštruktúry aj malé usadlosti alebo izolované obydľia. Mnoho krajín čelí narastajúcim nákladom kvôli potrebe udržiavať a vynovovať čoraz staršie vodovody a sanitačné siete.
- Celková **plocha chránených oblastí** sa takmer vo všetkých krajinách OECD zväčšila a dosahuje podiel asi 11 %. Tieto oblasti však nie sú vždy príkladom národnej **biodiverzity**, ani nie sú dostatočne prepojené. Hrozby pre biodiverzitu rastú, a to najmä kvôli zmene využívania pôdy a vývoju infraštruktúry. Mnoho prírodných ekosystémov sa znehodnotilo a mnohé **rastlinné a živočíšne druhy** v krajinách OECD sú ohrozené. Miera ohrozenia je výnimočne vysoká v krajinách s vysokou hustotou obyvateľstva.
- **Zalesnené oblasti** ostali v krajinách OECD relatívne stabilné a dosahujú podiel približne 30 % celkovej plochy. Väčšina krajín OECD predstavuje obraz trvalo udržateľného využívania svojich lesných zdrojov, čo sa týka kvantitatívneho hľadiska. Medzi krajinami sú však v tomto smere veľké rozdiely a mnohé lesy ohrozuje znehodnotenie, fragmentácia a premena na iné spôsoby využitia pôdy. Zvýšený dopyt po dreve so zameraním na dosiahnutie cieľov v oblasti obnoviteľnej energie zohráva čoraz väčšiu úlohu v komerčnom využívaní lesov.
- **Komunálny odpad** vyprodukovaný v rámci OECD narástol v 90. rokoch 20. storočia o 19 %, no začiatkom 21. storočia sa jeho rast spomalil. V súčasnosti vyprodukuje jedna osoba žijúca v jednej z krajín OECD ročne v priemere 530 kg odpadu. To je o 30 kg odpadu viac než v roku 1990, no o 30 kg menej než v roku 2000. Krajiny OECD v čoraz väčšej miere neposielajú odpad na skládky či do spaľovní, ale späť do hospodárstva prostredníctvom recyklácie. Skládky sú však aj naďalej prevažujúcim spôsobom likvidácie odpadu v mnohých krajinách OECD.

© OECD

Toto zhrnutie nie je úradným prekladom OECD.

Rozmnožovanie tohto zhrnutia je povolené iba za predpokladu, že bude uvedené autorské právo OECD a názov originálnej publikácie.

Viacjazyčné zhrnutia sú preloženými výňatkami z publikácií OECD, pôvodne uverejnených v anglickom a francúzskom jazyku.

K dispozícii sú bezplatne v on-line kníhkupectve OECD: www.oecd.org/bookshop

Viac informácií získate v Divízii autorských práv a prekladov OECD Riaditeľstva verejných záležitostí a komunikácie: rights@oecd.org , fax: +33 (0)1 45 24 99 30.

OECD Rights and Translation unit (PAC)

2 rue André-Pascal, 75116

Paris, France

Navštívte našu webovú lokalitu www.oecd.org/rights

Kompletnú anglickú verziu si môžete prečítať v online knižnici OECD iLibrary!!

© OECD (2013), *Environment at a Glance 2013: OECD Indicators*, OECD Publishing.

doi: 10.1787/9789264185715-en